

luonnos 2009-10-12

Kulttuuri - tulevaisuuden voima

**Kulttuurin tulevaisuus
selontekotoimikunnan taustaselvitysraportti**

**Opetusministeriö
Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto
marraskuu**

Sisällys

1.	Johdanto	1 sivu
2.	Yhteenvedo taustaselvityksen aineistoista	10 sivua
	2.1. Haasteet ja mahdollisuudet	
	2.2. Keskeiset trendit ja voimatekijät	
3.	Kulttuurin käsite	1 sivu
4.	Muisti - Taide- ja kulttuuripolitiikka suomalaisessa yhteiskunnassa	
5	Menetelmät ja aineistot	8 sivua
	5.1. Menetelmien pohdinta	
	5.2. Aineistot	
	5.2.1. Kirjallisuus ja muu materiaali	
	5.2.2. Työpajat ja keskustelut	
	5.2.3. Verkkokeskustelu	
6.	Kulttuuriset makromuuttujat	15 sivua
	6.1. Kulttuurinen moninaisuus	
	6.2. Kestävä kulttuuri	
	6.3. Luovuus ja osaaminen	
7.	Tulevaisuusmaisemat	15 sivua
	7.1. Taiteen ja kulttuurin eri alojen tulevaisuusmaisemat	
	7.1.1. Taiteen uudet muodot, taiteen alojen sisäinen kehitys	
8.	Linkit ja aineistot	
	Käsitteet	
		50 sivua

1. Johdanto

Kulttuuri- ja urheiluministeri Stefan Wallin asetti toimikunnan valmistelemaan eduskunnalle keväällä 2010 annettavaa selontekoa kulttuurin tulevaisuudesta. Selonteon laatimisesta on sovittu pääministeri Matti Vanhasen toisen hallituksen strategia-asiakirjassa. Toimikuntaan nimettiin puheenjohtajaksi toimitusjohtaja Leif Jakobsson Pro Artibus-säätiöstä, varapuheenjohtajaksi ylijohtaja Riitta Kaivosoja opetusministeriön kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntapolitiikan osastolta sekä jäseniksi Gulbenkian-säätiön musiikkiosaston johtaja Risto Nieminen, budjettineuvos Arto Merimaa valtiovarainministeriöstä, rakennusneuvos Matti Vatiilo Ympäristöministeriöstä, professori Pekka Sammallahti Oulun yliopistosta, erityisasiantuntija Ditte Winqvist Suomen Kuntaliitosta, kulttuurijohtaja Pekka Timonen, Helsingin kaupungin kulttuuriasiakeskuksesta, museonjohtaja Berndt Arell Valtion Taidemuseosta, ylitarkastaja Petra Tarjanne työ- ja elinkeinoministeriöstä, tekijänoikeusneuvos Viveca Still opetusministeriöstä, projektikoordinaattori Maria Antas FILI, yliasiamies Antti Arjava Suomen Kulttuurirahastosta, toimitusjohtaja Raoul Grünstein Kulttuuritehdas Korjaamosta, tuottaja Petri Jokiranta Cinet Oy:stä, teatterinjohtaja Erik Kiviniemi Vaasan kaupunginteatterista, pääjohtaja Marja Makarow Euroopan tiedesäätiöstä (ESF /European Science Foundation), puheenjohtaja Hannele Parviala Kuvataideopettajaliitosta, toimitusjohtaja Cay Sevón Turku 2011 -säätiöstä sekä kulttuuripedagogi Fatima Usman AFAES ry.

Toimikunnan asiantuntijoiksi nimettiin johtaja Jukka Liedes opetusministeriöstä, kulttuuripolitiikan professori Anita Kangas Jyväskylän yliopistosta, johtaja Paula Tuomikoski opetusministeriöstä, erikoistutkija Sari Karttunen Tilastokeskuksesta, johtaja (vv) Markku Wilenius Tulevaisuuden tutkimuskeskuksesta, erikoistutkija Tanja Kotro Kuluttajatutkimuskeskuksesta.

Toimikunnan sihteeristöön nimettiin pääsihteeriksi neuvotteleva virkamies Hannele Seitsonen, asiantuntijasihteeriksi neuvotteleva virkamies Esa Pirnes sekä projektisihteeriksi valtiotieteen maisteri Vava Lunabba.

Toimikunnan työn tehtäväksi asetettiin hahmottaa globaalin toimintaympäristön heijastumista kulttuuriin, kartoittaa taiteen ja kulttuurin kentän muutostekijöitä sekä kuvata taiteen ja kulttuurin edistämisen edellytyksiä. Keskeiseksi tavoitteeksi todettiin tehdä näkyväksi, millaisilla valinnoilla ja keinoilla kulttuuristen oikeuksien toteutuminen sekä taiteen ja kulttuurin kehitys turvataan muuttuvissa olosuhteissa.

Kulttuurin tulevaisuus -selonteko

- kartoittaa taiteen ja kulttuurikentän kansallisia ja kansainvälisiä muutoksia sekä luovan taiteellisen työn edellytyksiä ja mahdollisuuksia
- arvioi julkishallinnon vastuuta sekä kunnallishallinnon, yksityisen sektorin sekä kansalaisyhteiskunnan toimijoiden roolia kulttuurin edistämässä
- kuvaa ja arvioi kulttuurin yhteiskunnallista ja alueellista merkitystä sekä kulttuurin merkitystä ihmisen hyvinvoinnille eri ikä- ja väestöryhmissä tasa-arvoisten mahdollisuuksien kannalta
- tarkastelee kulttuuriympäristön ja kulttuuriperinnön säilyttämisen ja suojelun merkitystä sekä niihin liittyviä edellytyksiä ja haasteita
- ottaa huomioon kulttuurin toimialojen taloudelliset ja työllistävät vaikutukset ja mahdollisuudet
- tekee kehittämissuhteita ja suosituksia niiden toteutumisen seurannasta ja arvioinnista

Selontekotyön vaiheet

- Selonteon taustaselvitys *Kulttuuri - tulevaisuuden voima, Kultur - Framtidens kraft*. Marraskuu 2009.
- Selonteko kulttuurin tulevaisuudesta *Kulttuuri - tulevaisuuden voima, Kultur - Framtidens kraft*. Maaliskuu 2010.
- Euroopan kulttuuripääkaupunkivuoden tulevaisuusfoorum *Kulttuuri - tulevaisuuden voima, Kultur - Framtidens kraft, Culture - Power of Future, Culture - Pouvoir d'Avenir*. Helmikuu 2011, Turku.

Selontekotyön väliraporttina julkistettavassa taustaselvityksessä kuvataan läpikäydyistä aineistoista esiin nousseita taiteen ja kulttuurin kentän edellytyksiä, haasteita ja mahdollisuuksia sekä tulevaisuuden keskeisiä muutostrendejä, heikkoja signaaleita ja mahdollisia voimatekijöitä. Näitä arvioidaan kulttuurin yhteiskunnallisen merkityksen, hyvinvoinnin, tasa-arvon, kulttuuritoimialojen talouden ja työllisyyden tavoitteista käsin.

Loppuraporttina oleva selonteko kulttuurin tulevaisuudesta kuvaa taiteen ja kulttuurin kenttää koskevia nähtävissä olevia muutoksia ja jännitteitä sekä niihin liittyviä paineita ja arvovalintoja. Selonteossa ehdotetaan eri arvovalinnoista seuraavia käytännön toimenpiteitä sekä suosituksia niiden toteutumisen seurantaan ja arviointiin.

2. Yhteenvedo taustaselvityksen aineistoista

2.1. Haasteet ja mahdollisuudet

2.2. Keskeiset trendit ja voimatekijät

3. Kulttuurin käsite

Kulttuurin käsite on määritelty eri yhteyksissä lukuisilla tavoilla suppeammin ja laajemmin eri näkökulmia painottaen. Selonteon lähtökohtana on hahmottaa taiteen ja kulttuuristen ilmiöiden suuntia ja jännitteitä laajasti yhteiskunnallisen itseymmärryksen, jatkuvan tapahtumisen, kommunikaation ja keskustelun kenttänä. Tarkastelussa ovat mukana luova ihminen, taide, kulttuuriympäristöt, aineeton ja aineellinen kulttuuriperintö, kulttuuripalvelut, kulttuuriset oikeudet, kulttuurinen moninaisuus, media, kulttuurin kulutus ja luova talous.

Selontekotyössä kulttuuri halutaan nähdä yhteiskunnallisesti laaja-alaisesti vaikuttavana, dynaamisena, alati muuttavana ja jänneitteisenä elämän alueena.

Taide ja kulttuuri ovat inhimillisen olemassaolon itseisarvoisia ja välttämättömiä perusasioita, joiden uutta luova vaikutus säteilee elämän kaikille alueille, sekä suoraan ja sovelluksina yhteiskunnalliseen ja taloudelliseen toimintaan.

4. Muisti - Taide- ja kulttuuripolitiikka suomalaisessa yhteiskunnassa

5. Menetelmät ja aineistot

5.1. Menetelmien pohdinta

Tulevaisuudentutkimus on kehittynyt lähellä yhteiskuntatieteiden ja humanististen tieteiden tutkimusperinnettä. Tulevaisuudentutkimuksessa tieto ja perustelut painottuvat muista tieteenaloista poiketen laajaan näkemykselliseen tietoon eikä siinä suljeta pois arvoja ja arvostuksia koskevaa tietoa. Siinä käytetään tulevaisuutta koskevan tiedon hankintaan taiteen tavoin myös intuitiota ja kokonaisvaltaista ymmärrystä.

Tulevaisuudentutkimus pyrkii laajentamaan ihmisten tietoisuutta globaaliksi tietoisuudeksi, johon kuuluu kolme ulottuvuutta: aika, lähimmäinen ja elinympäristö

Globaalin tietoisuuden kolme ulottuvuutta:

- *aika:* menneisyys - nykyisyys - tulevaisuus
- *lähimmäiset:* perhe - kylä - kaupunki - alue - maanosa - maailma
- *elinympäristö:* ilmasto - luonto - saasteet - rakennettu ympäristö

Tulevaisuudentutkimuksen tehtävät:

- Mahdollisten tulevaisuuksien kartoitus
- Eri mahdollisuuksien todennäköisyyden arviointi
- Eri mahdollisuuksien haluttavuuden analysointi

Tulevaisuudentutkimuksessa pyritään saamaan tulevaisuutta koskevien arvovalintojen pohjaksi systemaattisen ajattelun kautta hankittua todennäköistä ja pohdittua tietoa. Eri tieteenalojen tuottaman tiedon lisäksi tulevaisuudentutkimus ottaa huomioon inhimillisen kokemustiedon ja ymmärryksen.

Tulevaisuuden ajattelu perustuu nykyisyyden hahmottamistapoihin. Ajattelumalleissa voidaan ottaa lähtökohdaksi ja painottaa joko nykyisyyden hyviä puolia tai epäkohtia. Tulevaisuudesta voidaan luoda erilaisia vaihtoehtoisia asioita esiin tuovia kertomuksia eli skenaarioita, tai sen systeemi- ja prosessiluonnetta korostaen syyn ja seurauksen ketjuja.¹

Kulttuurin tulevaisuuden selontekotyössä ei pitäydytä mihinkään yksittäiseen, raskaasti totetettavaan tulevaisuudentutkimuksen menetelmään, vaan hyödynnetään valikoivasti tulevaisuudentutkimuksen eri menetelmiä. Painopisteinä ovat tulevaisuutta koskevan perustiedon kartoitus ja sen soveltaminen kulttuurin ja taiteen alueille sekä asiantuntijatiedon ja heikkojen signaalien pohdinta. Kulttuurin ja taiteen kehityksen ennakoinnissa tarvitaan kvantitatiiviseen tietoon perustuvien arvioiden rinnalla vahvasti asiantuntijatietoa vaihtoehtoisten laadullisten kehityskulkujen pohdinnassa. Kulttuurin ja taiteen omalakinen, sisäinen kehitys edellyttää puolestaan heikkojen signaalien etsimistä.

Asiantuntijatietoa kootaan kulttuurin ja taiteen eri osa-alueilta tapaamisten ja keskustelujen kautta. Selontekoa kulttuurin tulevaisuudesta valmistelevalle toimikunnalle järjestään tulevaisuusverstaas. Selonteon laadinnan aikana opetusministeriön verkkosivuilla toteutetaan keskustelu- ja kommentointimahdollisuus avoimena ja keskustelevana prosessina.

¹ Malaska (Vapaavuori & von Bruun) 2003.

- *Taiteen ja kulttuurin tulevaisuuden hahmottamisessa painottuu tulevaisuuden luomisen näkökulma!*
- *Kulttuurin tulevaisuuden pohdinnassa on olennaista hahmottaa ja kuvata erilaisiin mahdollisiin kehityssuuntiin johtavien valintojen väliset jännitteet, niiden perustana olevat arvot sekä niiden väliset arvoristiriidat.*

5.2. Aineistot

5.2.1. Kirjallisuus ja muu materiaali

Taustamateriaalina on käytetty aikaisempia kulttuuripoliittisia strategioita, selontekoja, valtioneuvoksen periaatepäätöksiä, aiheeseen liittyviä muita selvityksiä ja mietintöjä sekä alan kirjallisuutta ja artikkeleita (Liite 1). Taustaselvityksessä ja itse selonteossa pyritään keskittymään mahdollisimman tiiviseen ilmaisuun. Niihin ei ole sisällytetty nykytilan kuvauksia, vaan nykytilan ja aiempien selvitysten osalta mukana on lähdeaineisto- ja linkkilista.

Toimikunnan sihteeristö on käynyt tapaamassa taide- ja kulttuurikentän edustajia ja osallistunut aiheeseen liittyviin tapahtumiin kevään ja syksyn 2009 aikana, mm. musiikkialan, uusimedian, teatterin, sirkuksen, tanssin, kuvataiteen, valokuvan, muotoilun, lastenkulttuurin, elokuvataiteen, kirjallisuuden. Lisäksi sihteeristö on käynyt opintomatalla Ruotsissa tutustumassa Ruotsin kulttuuriselontekoon sekä muutamia ruotsalaisen kulttuurikentän toimijoihin. Kevään ja syksyn 2009 aikana tavatut kulttuurin ja taiteen asiantuntijat on listattuna liitteissä (Liite 2).

5.2.2. Työpajat ja keskustelut

5.2.3. Verkkokeskustelu

Oikeusministeriön ylläpitämällä valtiohallinnon sähköisellä keskustelufoorumilla, Ota kantaa.fi, avattiin yleinen keskustelu Kulttuurin tulevaisuus-selontekoon liittyvistä aiheista. Keskustelufoorumin tarkoituksena oli aktivoida suurta yleisöä keskustelemaan selontekoon liittyvistä aiheista. Foorumissa oli avoimena kaksi erillistä keskustelua 9.4. - 29.5.2009 ja 19.5 - 18.6.2009 välisenä aikana. Keskustelufoorumin aiheina oli mm. tekijänoikeudet, kulttuurin rahoitus, kulttuurin tasa-arvo ja sen toteutuminen, kulttuuripalvelut ja kulttuurin muoto. Kannanottoja tuli yhteensä 41 kappaletta. Keskustelumateriaali huomioidaan Kulttuurin tulevaisuus- selonteon valmistelutyössä. Kaikki keskustelufoorumiin tulleet kannanotot ovat luettavissa liitteissä (Liite 3).

Opetusministeriön sivuilla tapahtuva keskustelu

Facebook Kulttuurin tulevaisuus -ryhmä ja keskustelu

6. Kulttuuriset makromuuttajat

Globaalit makromuuttajat: ilmastonmuutos, globaalit ekologiset ratkaisut, maailmantalous, maailman väestökehitys ja muuttoliike, teknologinen ja poliittinen kehitys, kansainvälisen keskinäisen riippuvuuden ja vuorovaikutuksen lisääntyminen, sekä mediaympäristö ja eettisen arvopohjan muutokset vaikuttavat myös kulttuuriin ja taiteeseen sekä globaalilla, kansallisella että paikallisella tasolla.

Globaalit makromuuttajat muovaavat monin tavoin taiteen ja kulttuurin toimintaedellytyksiä. Taide ja kulttuuri toimivat ominaisluonteensa mukaan myös näitä ilmiöitä heijastavina ja kommentoivina sekä suhteellisen vapaina, uutta ajattelua ja ratkaisuja edistävinä keskusteluareenoina. Taiteen ja kulttuurin ilmiöt voivat toimia myös konventioiden sitomina ja valtarakenteita säilyttävinä vyöhykkeinä.

- maailman väestökehitys makrotasolla
- Suomen väestöennusteet
- muuttoliike ja pakolaisuus
- moninaisuus vs. ikäryhmä- ja sukupolvitarkastelu

Ilmastonmuutos ja kestävä kehitys

Ihminen on muuttanut ekosysteemien hiilikiertoa. Vuoden 1750 jälkeen hiilidioksidipitoisuus on noussut 34 %. Kasvusta 60 % on tapahtunut vuoden 1950 jälkeen. Ilmastonmuutos muuttaa vuosisadan loppuun mennessä ekosysteemejä merkittävästi. Kansainvälisen ilmastopaneelin IPCC:n ennusteen mukaan keskilämpötila nousee 1,1 - 6,4 astetta yli esiteollisen ajan tason, merenpinnan nousu on 8-88 senttimetriä vuosina 1990-2100. Lämpötilan nousun osalta riskirajana pidetään kahta astetta, ja tämä edellyttää erittäin merkittäviä päästövähennyksiä etenkin, kun osaa kahden asteen noususta ei enää ehditä estää nopeinkaan toimenpitein.

- jatkuvan taloudellisen kasvun ideologia?
- vihreä kasvu - aineeton kasvu?
- eettisyyden ja ekologisuuden nousu,
- arvot - "uuspauperismi"
- nuoret rajoittavat kulutustaan
- slow-liikkeet

Maailmantalous

- lyhyen ja pitkän syklin taloudellinen arviointi
- jatkuvan taloudellisen kasvun ideologia vs. evolutionäärinen lähestymistapa
- aineettoman kulutuksen kasvu

Luova talous

- aineeton tuotanto
- luovan talouden kasvu
- luovuuteen investoiminen
- luovan pääoman kasvattaminen

- taide ja kulttuuri yhteiskunnallisena investointina
- koulutuksen kriteerit moninaisuus ja valinnaisuus
- lyhyet ja pitkät syklit
- luovan työn luonne vs. työn käsite, organisoituminen ja normit
- luovan tuotteen luonne suunnitteluvaltaisena tuotteena - työllistämiskäsite terveen vaihdannan ja hyvinvoinnin edellytyksenä
- luovan tuotteen hinta ja subventointi
- luova tuote haastaa jatkuvan taloudellisen kasvun
- luovan tuotteen rahoitusmekanismit

Globalisaatio

- globaali - lokaali - virtuaali
- kaupan ehdot

6.1. Kulttuurinen moninaisuus

Kulttuurinen moninaisuus ei merkitse pelkästään valtakulttuurin suhdetta eri väestöryhmien, alkuperäiskansojen ja vähemmistöjen kulttuureihin sekä alakulttuureihin, osakulttuureihin ja vastakulttuureihin. Kulttuurinen moninaisuus merkitsee myös yksilöiden ja ryhmien mahdollisuutta ajatella toisi, esittää valtavirrasta poikkeavia kysymyksiä ja määrittelyjä. Kulttuurinen moninaisuus on jokaisen kansalaisen oikeutta itseilmaisuun omaan kulttuuriseen taustaan liittyen tai siitä irrotten, kulttuurisesta taustasta riippumatta.

Suomessa kulttuurista keskustelua ja kulttuuripolitiikkaa on leimannut kansallisesta heräämisestä saakka omana aikanaan kansallisvaltion syntymisen kannalta tärkeä yhtenäisen kansallisen kulttuurin tulkinta. Voimakas homogeenisen suomalaisen kulttuurin korostus on jättänyt maamme tosiasiallisesti moninaisemman kulttuurisen historian vallitsevan puhunnan ulkopuolelle. Vahva sivistysaate, kansanvalistus sekä koulutustraditio ovat opettaneet tämän kulttuurimme hahmotustavan useille sukupolville.

Suomen väestökehitys merkitsee kulttuurisen moninaisuuden eri ilmiöiden tunnistamista ja uudelleen määrittelyä.

- alkuperäiskansat, kulttuuriset ryhmät.
- vähemmistöt
- monikulttuurisuus
- monikulttuurisuus vs. homogenisaatio ja läntinen kulttuurinen dominanssi / postkolonialismi
- uskonnot ja katsomukset kulttuuriperintönä, relativismi vs. universalismi
- kulttuurien väliset konfliktit; sisäiset ja suhteessa valtaväestöön

Uusiyhteisöllisyys

- verkostoyhteisöt, digiyhteisöllisyys
- lähiyhteisöt, paikallisuus, alueet
- uudet ja vanhat osa- ja alakulttuurit

Kielet

Oikeus omaan kieleen on kulttuurin perusta ja koti sekä ihmisen ja yhteisön identiteetin vahva määrittäjä. Maantieteellisistä ja historiallisista syistä Suomi on kaksikielinen maa. Väestökehityksen ja kulttuurisen moninaistumisen myötä haasteeksi nousee uusien kieliryhmien vahvistuminen ja niihin kuuluvien ihmisten kielellisten oikeuksien toteutuminen.

- kaksikielisyys

Väestökehityksen kulttuuriset vaikutukset

- osakulttuurit / subkulttuurit / alakulttuurit
- sukupuoli- ym kulttuurit
- yksilöllistyminen ja prosumerismi
- kulttuuri-identiteetit
- uusyhteisöllisyys
- kulttuurisen verkottumisen uudet muodot
- asenteet, arvot

KUTU - DESKRIPTIIVINEN ANALYYSIKEHIKKO

Yhteenvedo tapaamis- ja kuulemiskierroksesta sekä muista aineistoista 2009-10-12

Muutostrendit	Kulttuurinen moninaisuus	Toimenpiteet
Eettisyys / arvot <ul style="list-style-type: none"> • globaali etiikka • 	<ul style="list-style-type: none"> • globaali kulttuuri? • universalismi / arvorelativismi • humanismi • 	
Muisti / kulttuuriperintö <ul style="list-style-type: none"> • kulttuuriympäristö • yhdyskuntarakenne • aineeton kulttuuriperintö • 	<ul style="list-style-type: none"> • kollektiivinen traditio / identiteetti • siirtolaisten kulttuuriperintö • tarinoiden tilat • mentaalinen julkinen tila / taidekaavat • yleisökasvatus • audiovisuaalinen folklore • yleisökasvatus • 	<ul style="list-style-type: none"> • yleisradiotoiminta • kansallinen digitaalinen kirjasto KDK
Ekologisuus <ul style="list-style-type: none"> • ilmastonmuutos / ympäristö • kestävä tuotanto • slow-liike • 		

Muutostrendit	Kulttuurinen moninaisuus	Toimenpiteet
Globalisaatio <ul style="list-style-type: none"> • homogenisatio • kulttuurikolonialismi • 	<ul style="list-style-type: none"> • kansallisvaltio? • 	
Kansainvälisyys <ul style="list-style-type: none"> • kansallisvaltion rooli • liikkuvuus • vuorovaikutus • kehityspolitiikka • 	<ul style="list-style-type: none"> • kansallinen kulttuuri? • kaanonit • 	
Intressialueet <ul style="list-style-type: none"> • EU • Pohjoismaat • Aasia - Kiina - Intia • 	<ul style="list-style-type: none"> • uudet strategiat • tuonti / vienti • kulttuurivaihto • Itämeri • pohjoinen ulottuvuus • 	
Paikallisuus <ul style="list-style-type: none"> • glokaalius • 		
Väestökehitys <ul style="list-style-type: none"> • ikäryhmät • siirtolaisuus • monikulttuurisuus • 	<ul style="list-style-type: none"> • eri ikäisten kulttuuripalvelut • ikäryhmien kohtaaminen • 	
Monikulttuurisuus <ul style="list-style-type: none"> • kielivähemmistöt • kulttuurivähemmistöt • osa- ja alakulttuurit • sukupuolivähemmistöt • kotouttaminen • 	<ul style="list-style-type: none"> • toisen polven maahanmuuttajat • 	<ul style="list-style-type: none"> • monikulttuurisuusasiamies • kulttuuritulkki - koulutus • tilastot, mittarit, profiilit, tutkimus • kriteeristö • terminologia • venäläisyys"projekti" - selvitys •
Identiteetti <ul style="list-style-type: none"> • kieli ja kulttuuri • alkuperäiskansat • 		<ul style="list-style-type: none"> • ILO 169 artiklat / ratifiointi •
Kieli ja kulttuuri <ul style="list-style-type: none"> • kielten asema • 	<ul style="list-style-type: none"> • kulttuurinen kielitaito • 	<ul style="list-style-type: none"> • yleissivistävä koulutus • kulttuurikoulutus • kielenopetus •
Katsomukset <ul style="list-style-type: none"> • 	<ul style="list-style-type: none"> • 	

Muutostrendit	Kulttuurinen moninaisuus	Toimenpiteet
Virtuaalisuus <ul style="list-style-type: none"> • sulautettu / ubiikki teknologia • pelillisuus • 		
Fyysisuus / todellisuus <ul style="list-style-type: none"> • leppoistelu / slow-liike • 	<ul style="list-style-type: none"> • käden taidot / käsityö • kohtaaminen • 	<ul style="list-style-type: none"> • koulutus •

Uusyhteisöllisyys <ul style="list-style-type: none"> • sosiaalinen pääoma • uusheimoisuus • kollektiivinen identiteetti / yksilö • vuorovaikutteisuus • tapakulttuuri • 	<ul style="list-style-type: none"> • sosiaalinen media • yhteisötaide • serendipiditeetti • harrastajuus • 	
Hyvinvointi / tasa-arvo	<ul style="list-style-type: none"> • kirjastot 	<ul style="list-style-type: none"> • korvamerkintä • määräaikaist vossit •
Rakenteet / alueet <ul style="list-style-type: none"> • government / governance • hierarkia / verkosto • metropoli - aluekeskukset - kaupungit - kunnat - globaali maaseutu • 	<ul style="list-style-type: none"> • 	
Saatavuus / saavutettavuus <ul style="list-style-type: none"> • palvelurakenne • 	<ul style="list-style-type: none"> • kiertueet • digitaalinen jakelu • 	
Osallisuus		
Taiteen itseisarvo <ul style="list-style-type: none"> • vapaus / autonomia • 	<ul style="list-style-type: none"> • laatu • autenttisuus • slow flow • kritiikki / yleisökasvatus • pienet yleisöt • 	<ul style="list-style-type: none"> • taide- ja kulttuurineuvosto • sektoriajattelu halvauttaa • rahoituksen kiintiöt pois • raja-aidat pois

Muutostrendit	Kulttuurinen moninaisuus	Toimenpiteet
Taiteen uudet muodot / taiteen sisäinen kehitys	<ul style="list-style-type: none"> • taiteen ammattijako murtuu • taiteilijaidentiteetti esityskonteksti ja -foorumisidonnainen • hybriditaide • nanotaide • biotaide / biodesign • art&science • taiteen uudet kriittiset / analyttiset tehtävät • 	<ul style="list-style-type: none"> • rahoituksen uudet joustavat muodot •
Luova ihminen <ul style="list-style-type: none"> • valmiudet • koulutus • 	<ul style="list-style-type: none"> • 	
Luova työ <ul style="list-style-type: none"> • työn / työsuhteen uudet muodot • yrittäjyys 	<ul style="list-style-type: none"> • ammattilaisuus • amatöörius • työsuhde / ammatinharjoittajuus / yrittäjyys • 	<ul style="list-style-type: none"> • taiteilijuuteen / luovaan työhön soveltuva normisto •
Ammattilaisuus <ul style="list-style-type: none"> • tulonjako • sosiaaliturva • verotus • "normitalkoot" • tekijänoikeudet • 	<ul style="list-style-type: none"> • ammattikunnat hajoavat • 	<ul style="list-style-type: none"> • monikulttuuristen ryhmien taiteilijat • maahanmuuttajataiteilijat • apurahat •
Luova pääoma <ul style="list-style-type: none"> • pehmeä teollisuus • aineeton tuotanto • niukkuus resurssina • 	<ul style="list-style-type: none"> • kieli ja kulttuuri • tapakulttuuri • synteettisen ja symbolisen tiedon innovaatiot • 	<ul style="list-style-type: none"> • taito- ja taideaineet / imaisuaineet yleissivistävässä koulutuksessa • eheytetty koulupäivä •
Luova tuote <ul style="list-style-type: none"> • sovellukset • 		
Maailmankauppa / kauppapolitiikka	<ul style="list-style-type: none"> • WTO • normit / sopimukset • kulttuurivaihto • vienti / tuonti 	

Muutostrendit	Kulttuurinen moninaisuus	Toimenpiteet
Uudet tuotantotavat <ul style="list-style-type: none"> • verkostotuotanto • 	<ul style="list-style-type: none"> • tuotantotapojen ja -rakenteiden moninaisuus • esitysfoorumi identiteetin / laadun määrittäjänä • vapaa kenttä • yhteistuotannot • sosiaalinen media • 	<ul style="list-style-type: none"> • avoin ja joustava rahoitusjärjestelmä • hankerahoitus • riskiperiodit rahoituksessa • pitkäjänteinen rahoitus •

Immateriaalioikeudet <ul style="list-style-type: none"> • tekijänoikeudet • tulonjako 	<ul style="list-style-type: none"> • reilut sopimukset • fair use • creative commons • copyleft • Electronic Frontier • 	
Kulttuurin kulutus <ul style="list-style-type: none"> • aineeton kulutus • elämyksellisyys / kokemuksellisuus • prosumerismi • uuspauperismi 	<ul style="list-style-type: none"> • kulutustapojen muutos • klassinen sivistys • populaari • avantgarde • media / teknologia / jakelu • sosiaalinen media • 	

6.2 Kestävä kulttuuri

Kulttuuriympäristöt

- kulttuuriympäristöt, kulttuuri- ja taide kaavoituksessa
- kulttuuriympäristöjen suojeleminen
- kulttuuriperinnön suojeleminen
- aineeton kulttuuriperintö
- identiteetit
- oikeus kulttuuriperintöön
- kulttuuriympäristöjen ja -perinnön aktivointi ja hyödyntäminen
- mediaympäristö

Kulttuuriset oikeudet

Kulttuuriset oikeudet ovat yksi ihmisoikeuksien kategoria kansalaisoikeuksien sekä poliittisten ja taloudellisten oikeuksien ohella ja ne ovat yksi sivistyksellisten oikeuksien alakategoria. Niiden oikeusperiaatteissa korostuvat yhteisöön ja yhteiskuntaan kohdistuva vaatimus kulttuurisen moninaisuuden hyväksymisestä, kulttuurisia arvoja painottava taiteen ja kulttuurin autonomisuus sekä yksilön vapaan valinnan periaate. Kulttuuriset oikeudet ovat keskeisiä kansojen identiteetin, yhtenäisyyden itsemääräämisoikeuden ja omanarvontunnon kannalta.

Kulttuuriset oikeudet voidaan jakaa kahteen osaan: kulttuuriin liittyvät oikeudet ja luovuuteen liittyvät oikeudet.

1. Oikeus kulttuuriin

- ihmisoikeudet, perusoikeudet, kansalaisoikeudet
- oikeus osallistua kulttuurielämään
- oikeus kulttuuriperintöön
- oikeus kulttuurien kehittämiseen ja suojeluun
- oikeus valita oma kulttuurinsa
- kunnioitus kulttuuria ja sen itsemääräämisoikeutta kohtaan
- yhtäläinen kulttuurin saatavuus ja saavutettavuus
- oikeus suojella kulttuurisia tuotteita, ilmauksia, kulttuuriperintöä, tuottajia ja kulttuurista identiteettiä
- osallisuus kulttuuriseen merkityksenantoon

2. Oikeus luovuuteen

- oikeus luovaan työhön
- oikeus niiden henkisten ja aineellisten etujen suojaamiseen, jotka johtuvat hänen luomastaan tieteellisestä, kirjallisesta tai taiteellisesta tuotannosta
- ilmaisunvapaus, taiteellinen ja älyllinen vapaus
- oikeus kieleen
- uskonnonvapaus
- sananvapaus
-

Globalisaatio ja polarisaatio, muuttoliike, rasismi ja muukalaisviha, kulttuurinen relativismi ja identiteettien politiikka sekä rauha, turvallisuus ja terrorismi tekevät tulevaisuudessa kysymyksen kulttuuristen oikeuksien toteutumisesta yhä keskeisemmäksi.

- kulttuurin globaalit eettiset koodit
- reilu kulttuuri
- universalismi vs. relativismi
- kulttuuriperintö vs. perinnöt
- kulttuuriperinnöt vs. kaanonit
- taide ja kulttuuri homogenisaation, läntisen dominanssin ja postkolonialismin välineenä?
- oikeus kulttuuriperintöön ja identiteettiin
- maahanmuuttajat, maahanmuuttajataustaiset, kantasuomalaiset, uussuomalaiset - käsitteet
- monikulttuurisuus/kulttuurighetot
- kulttuurinen segregaatio
- yhteisö ja identiteetti vs. yksilö ja identiteetti
- kuuluminen ja osallisuus vs. vapaus
- taiteen ja kulttuurin autonomia vs. hyödyntäminen / instrumentalismi
- itseilmaisuus
- kulttuurin "jokamiehen oikeudet"
- saavutettavuus - saatavuus - osallistuminen - osallisuus
- merkityksenannon / tuotannon elitismi
- harrastustoiminta
- ITE-taide

Kulttuuri ja hyvinvointi

- taide ja kulttuuri perusihmisyyden määrittäjinä
- taide ja kulttuuri ylärakenteena tarvehierarkiassa
- luova itseilmaisu ja esteettinen hahmotus ihmislajin perustarpeena (alas Maslow!)
taiteen ja kulttuurin hyvinvointi- ja terveysvaikutukset

Kulttuuritoimialojen talous

- kulttuuripääoma osana sosiaalista pääomaa
- kulttuuri ja yhteiskunnallisessa tilinpäätöksessä / markkinatilinpidossa
- kulttuurin hyödyntäminen kaikessa tuotannossa
- designin merkityksen kasvu
- kulttuurin ja taiteen kulutuksen muutokset
- luovan tuotannon luonne kulttuurisen tasa-arvon ja levityksen välineenä
- kulttuurin ja taiteen työllisyys
- kulttuurin ja taiteen yrittäjäyys
- kulttuurin ja taiteen tulonjako
- tekijänoikeudet

Tuotantotapojen muutokset

- prosumerismi - osallisuus - kollektiivinen tuotantotapa - merkitystuotanto
- yhteisölliset tuotannot
- tuotannot yli nykyisten sektorirajojen
- open source -taide

Urbanisaatio - alueet

- aluekehitys
- hallinnolliset rakenteet: keskitys vs. hajautus
- kulttuurin infrastruktuuri ja palvelut
- alueelliset kulttuurikonsernit
- "orgaaninen" kulttuurihallinto

Ilmastonmuutoksen ja kestäväen kehityksen kulttuuriset seuraukset:

- arvot
- globaalin tietoisuuden kasvu ja sisällöt taiteessa ja kulttuurissa
- autenttisuuden arvostus, itse tekeminen ja käden taidot
- luonto uuden taiteen lähteenä
- kestävyys, eettinen ja ekologinen design
- kulttuurin eettiset ulottuvuudet
- eettinen ja ekologinen kulutus
- lähikulutus, uusiokäyttö, uusiotaide
- ristiriitainen kulutus: aineeton kulutus vs. matkustus
- kestävä kulttuurimatkailu?
- ilmastopakolaisuus: monikulttuurisuus

- kulttuuriperinnölle ilmastonmuutoksesta aiheutuvat uhat
- kulttuuriomaisuudelle aiheutuvat uudet globaalit uhat riskien lauetessa / kumuloituessa

KUTU - DESKRIPTIIVINEN ANALYYSIKEHIKKO

Yhteenvedo tapaamis- ja kuulemiskierroksesta sekä muista aineistoista 2009-10-12

Muutostrendit	Kestävä kulttuuri	Toimenpiteet
Eettisyys / arvot <ul style="list-style-type: none"> • globaali etiikka • 	<ul style="list-style-type: none"> • yleissivistävä koulutus • kulttuuriset oikeudet • vapaa sivistystyö • 	<ul style="list-style-type: none"> • yleissivistävä opettajakoulutus •
Muisti / kulttuuriperintö <ul style="list-style-type: none"> • kulttuuriympäristö • yhdyskuntarakenne • aineeton kulttuuriperintö • 	<ul style="list-style-type: none"> • kansallinen digitaalinen kirjasto KDK • akustinen ympäristö • paikan henki • kaavoitus / taidekaavat • julkisen tilan hyödyntäminen ja rakentuminen • yleisökoulutus • 	<ul style="list-style-type: none"> • muistiorganisaatiot yhteen • aineiston digitointi • hiljaisuusvyöhykkeet • rakennuslainsäädäntö • kulttuuriperinnön kollektiiviset tekijänoikeudet • yleisradiotoiminta • museo- / kulttuuriperintöpedagogiikka •
Ekologisuus <ul style="list-style-type: none"> • ilmastonmuutos / ympäristö • kestävä tuotanto • 	<ul style="list-style-type: none"> • kulttuuriympäristön ja -perinnön suojeleminen ja säilyttäminen • 	
Globalisaatio <ul style="list-style-type: none"> • homogenisaatio • kulttuurikolonialismi • 	<ul style="list-style-type: none"> • kansallinen ja paikallinen kulttuuri • kanonisoitu kulttuuri? • 	
Kansainvälisyys <ul style="list-style-type: none"> • kansallisvaltion rooli • liikkuvuus • vuorovaikutus • kehityspolitiikka 	<ul style="list-style-type: none"> • kansallinen kulttuuri • 	

Muutostrendit	Kulttuurinen moninaisuus	Toimenpiteet
Paikallisuus <ul style="list-style-type: none"> • glokaalius • 		
Väestökehitys <ul style="list-style-type: none"> • ikäryhmät • siirtolaisuus • monikulttuurisuus • 	<ul style="list-style-type: none"> • kotouttaminen • identiteetti • kieli • toisen polven maahanmuuttajat • 	
Monikulttuurisuus <ul style="list-style-type: none"> • kielivähemmistöt • kulttuurivähemmistöt • osa- ja alakulttuurit • sukupuolivähemmistöt • virtuaaliheimot ja kylät • 		
Identiteetti <ul style="list-style-type: none"> • kieli ja kulttuuri • alkuperäiskansat • 	<ul style="list-style-type: none"> • elinkeino ja kulttuuri • ekologinen asuminen • 	<ul style="list-style-type: none"> • ILO 169 artiklat ratifiointi • kielenopetus • kulttuurikoulutus • taiteilija-ateljeet •
Kieli ja kulttuuri <ul style="list-style-type: none"> • kielten asema • 	<ul style="list-style-type: none"> • 	<ul style="list-style-type: none"> • kielenopetus • kulttuurikoulutus •
Katsomukset <ul style="list-style-type: none"> • 	<ul style="list-style-type: none"> • universalismi / arvorelativismi • 	
Virtuaalisuus <ul style="list-style-type: none"> • sulautettu / ubiikki teknologia • pelillisuus • 	<ul style="list-style-type: none"> • nettinatiivit 	
Fyysisuus / todellisuus <ul style="list-style-type: none"> • leppoistelu / slow-liike • 	<ul style="list-style-type: none"> • tuunaaminen • käden taidot / käsityöt • ruokakulttuuri • kohtaamispaikat: "kyläkaivot" / pesutuvat / saunat / leivinuunit • 	

Muutostrendit	Kulttuurinen moninaisuus	Toimenpiteet
Uusyhteisöllisyys <ul style="list-style-type: none"> • sosiaalinen pääoma • uusheimoisuus • kollektiivinen identiteetti / yksilö • vuorovaikutteisuus • tapakulttuuri • 	<ul style="list-style-type: none"> • kirjastoverkosto / olohuone KDK • serendipiteetti • virtuaalikylät • 	<ul style="list-style-type: none"> • sopimuslisenssit • oikeusvarmuus •
Hyvinvointi / tasa-arvo <ul style="list-style-type: none"> • 	<ul style="list-style-type: none"> • syrjäytyminen • voimauttaminen taiteen ja kulttuurin avulla • kulttuuripalvelut • kulttuurin ja taiteen infra • kulttuuriset jokamiehen oikeudet • digitaalisen ajan jokamiehen oikeudet • 	<ul style="list-style-type: none"> • taito- ja taideaineet • kulttuurikoulutus • soveltava käyttö • kulttuuri mukaan hallinnon muiden sektoreiden budjettiin (koulutus, sosiaali, terveys) •
Rakenteet / alueet <ul style="list-style-type: none"> • government / governance • hierarkia / verkosto • metropoli - aluekeskukset - kaupungit - kunnat - globaali maaseutu • 	<ul style="list-style-type: none"> • kulttuurin ja taiteen aluerakenne / kulttuuri aluerakenteissa / alueellinen kulttuuriklusteri • alueiden arvohierarkiat • kyläkoulut • eri sektoreiden yhteistyö: julkinen, yksityinen, kansalaisyhteiskunta • 	<ul style="list-style-type: none"> • Veikkaus • aluehallinnon uudistus, ELYt etc... • kulttuurin maakuntastrategiat • rahoitusmekanismit • kuntien toimintaedellytykset • korvamerkintä? • taide- ja taitoaineet / eheytetty koulupäivä • kulttuurikunto • kulttuurimarketit / kulttuuriboutiquet •
Saatavuus / saavutettavuus <ul style="list-style-type: none"> • 	<ul style="list-style-type: none"> • palvelurakenne • digitaalinen jakelu • 	<ul style="list-style-type: none"> • 3D teatteriverkosto • esittävän taiteen keskukset • nettinäyttelyt • youtubekonsertit •
Osallisuus		
Taiteen itseisarvo <ul style="list-style-type: none"> • laatu • vapaus / autonomia • autenttisuus • slow flow 		

Muutostrendit	Kulttuurinen moninaisuus	Toimenpiteet
Taiteen uudet muodot / taiteen sisäinen kehitys		
Luova ihminen <ul style="list-style-type: none"> • valmiudet • koulutus • 	<ul style="list-style-type: none"> • luovien ihmisten koulutus • 	<ul style="list-style-type: none"> • yleissivistävä koulutus •
Luova työ <ul style="list-style-type: none"> • työn / työsuhteen uudet muodot • yrittäjyys • 	<ul style="list-style-type: none"> • taiteen ja kulttuurin työmarkkinat eri sektoreilla • 	<ul style="list-style-type: none"> • taiteiljoita kouluihin, laitoksiin etc. • yhteisötaiteilijuus •
Ammattilaisuus <ul style="list-style-type: none"> • tulonjako • sosiaaliturva • verotus • "normitalkoot" • tekijänoikeudet • 		
Luova pääoma <ul style="list-style-type: none"> • pehmeä teollisuus • aineeton tuotanto • niukkuus resurssina • 	<ul style="list-style-type: none"> • lastenkulttuuri • kouluruokailu • Taikalamppu-verkosto • luova mikrotalous • 	
Luova tuote <ul style="list-style-type: none"> • sovellukset • 	<ul style="list-style-type: none"> • kulttuuri kaikessa tuotannossa • kulttuurimatkailu • 	
Maailmankauppa / kauppapolitiikka <ul style="list-style-type: none"> • WTO • ylikansalliset normit / sopimukset • vienti / tuonti • 	<ul style="list-style-type: none"> • luova mikrotalous • 	
Uudet tuotantotavat <ul style="list-style-type: none"> • verkostotuotanto • 	<ul style="list-style-type: none"> • yhteistuotannot • copyleft • 	
Immateriaalioikeudet <ul style="list-style-type: none"> • tekijänoikeudet • 	<ul style="list-style-type: none"> • tulonjako • reilut sopimukset • fair use • creative commons • copyleft • 	<ul style="list-style-type: none"> • rajoitusten tulkintatavat • työsuhdeolettama •

Muutostrendit	Kulttuurinen moninaisuus	Toimenpiteet
Kulttuurin kulutus <ul style="list-style-type: none"> • aineeton kulutus • elämyksellisyys / kokemuksellisuus • prosumerismi • uuspauperismi • 	<ul style="list-style-type: none"> • jakelurakenteet • mediakasvatus • yleisökasvatus • sosiaalinen media • tekijänoikeudet / käyttäjien oikeudet • 	<ul style="list-style-type: none"> • koulutus • verovähennysoikeus • yleisardiotoiminta • elämystuotteet •

6.3. Luovuus ja osaaminen

Luovuuden luonne

- luovuus: kyky ajatella toisin
- moninaisuus - leikki - vapaus - luovuus
- luovuus vs. innovaatio
- "tehokas" luovuus? - koulutusputket vs. valinnaisuus
- luovuus yhteiskunnallisena panostuksena
- lyhyet ja pitkät syklit
- taide ja kulttuuri vapauden ja itseilmaisun kanavana
- taide ja kulttuuri luovuuden perustana ja lähteenä

Yhteiskunnan kulttuuristuminen

- "kaiken teoria" kulttuurissa - ("kaiken kulttuuri?" - luovuuden lisääntyminen?)
- kulttuuriperintö luovuuspääomana (kenen kulttuuriperintö: globaali, kansallinen, paikallinen, viite/identiteettiryhmä, virtuaalikulttuuri?)
- populaari vs. klassinen

Koulutus

- taiteen ja koulutuksen suhde, asennemuutokset
- sivistyksen intohimo
- kulttuuriperinnön kivijalka yleissivistävässä koulutuksessa
- taide- ja taitoaineet yleissivistävässä koulutuksessa
- taiteen perusopetus
- yleissivistävät humanistiset ja taitoaineet toisen asteen koulutuksessa
- taideyliopistot, taidekoulutuksen akatemisoituminen
- wikiversity, avoimet oppimisympäristöt
- humanistisen tutkimuksen luonne ja syklit
- moninaisuus ja valinnaisuus
- yleisöjen kasvattaminen
- yleisöt - markkinoiden luominen

Ammattitaiteilijoiden luovan työn edellytykset

- taiteilijuus
- taiteilijan työn luonne vs. työn käsite, organisoituminen ja normit

- taiteilijoiden toimeentulo
- työllisyys; koulutuspaikat vs. työpaikat
- prekariaatit
- yrittäjyys
- osaamisen ylläpito, jatkokoulutus
- moninaisuus
- liikkuvuus ja kansainvälisyys
- taiteen ja kulttuurin tulonjako
- tekijänoikeudet (taiteilijat/ voiton maksimointiin pyrkivät yritykset/ tekijät, jotka haluaisivat käyttää teoksia ei kaupallisessa mielessä)
- luovuuden monopolit ja papistot, paavit

Immateriaalioikeudet

- toimeentulon takaaminen
- luovan resurssin turvaaminen
- immateriaalitulon oikeudenmukainen tulonjako?
- sopimusvapaus - reilut sopimukset vs. sanelu
- tekijänoikeustoimialan käsite?
- tekijänoikeuksien joustava verotus (työn luonne)
- piratismi
- työsuhdeolettama vs. isyysoikeus
- creative commons, copyleft
- kollektiivinen tekijänoikeus / kulttuuriperinnön tekijänoikeus
- Disney-case vs. isyysoikeus
- tekijäsoikeus vs. saatavuus

KUTU - DESKRIPTIIVINEN ANALYYSIKEHIKKO

Yhteenvedo tapaamis- ja kuulemiskierroksesta sekä muista aineistoista 2009-10-12

Muutostrendit	Luovuus ja osaaminen	Toimenpiteet
Eettisyys / arvot <ul style="list-style-type: none"> • globaali etiikka • 	<ul style="list-style-type: none"> • yleissivistys • humanismi • koulutuksen monipuolisuus • sivistynyt ihminen = sisältäohjautuva ihminen • 	
Muisti / kulttuuriperintö <ul style="list-style-type: none"> • kulttuuriympäristö • yhdyskuntarakenne • aineeton kulttuuriperintö 		<ul style="list-style-type: none"> • kulttuuriperinnön kollektiiviset tekijänoikeudet •

Muutostrendit	Kulttuurinen moninaisuus	Toimenpiteet
Ekologisuus <ul style="list-style-type: none"> • ilmastonmuutos / ympäristö • kestävä tuotanto • minimalismi • 		
Globalisaatio <ul style="list-style-type: none"> • homogenisaatio • kulttuurikolonialismi • 	<ul style="list-style-type: none"> • kulttuurinen lukutaito 	<ul style="list-style-type: none"> •
Kansainvälisyys <ul style="list-style-type: none"> • kansallisvaltion rooli • liikkuvuus • vuorovaikutus • kehityspolitiikka • 	<ul style="list-style-type: none"> • yhteistuotannot • 	<ul style="list-style-type: none"> • henkilövaihto • residenssit •
Intressialueet <ul style="list-style-type: none"> • EU • Pohjoismaat • Itämeri • pohjoinen ulottuvuus • Aasia - Kiina - Intia • 		
Paikallisuus <ul style="list-style-type: none"> • glokaalius • 		
Väestökehitys <ul style="list-style-type: none"> • ikäryhmät • siirtolaisuus • monikulttuurisuus • 		
Monikulttuurisuus <ul style="list-style-type: none"> • kielivähemmistöt • kulttuurivähemmistöt • osa- ja alakulttuurit • sukupuolivähemmistöt • 	<ul style="list-style-type: none"> • monikulttuuriset taiteilijat • 	
Identiteetti <ul style="list-style-type: none"> • kieli ja kulttuuri • alkuperäiskansat • 		<ul style="list-style-type: none"> • kielenopetus • kulttuurikoulutus • taiteilija-ateljeet •
Kieli ja kulttuuri <ul style="list-style-type: none"> • kielten asema • 	<ul style="list-style-type: none"> • kieli- ja koulutuspolitiikka • 	<ul style="list-style-type: none"> • kielenopetus •
Katsomukset	<ul style="list-style-type: none"> • 	<ul style="list-style-type: none"> •

Muutostrendit	Kulttuurinen moninaisuus	Toimenpiteet
Virtuaalisuus <ul style="list-style-type: none"> • sulautettu / ubiikki teknologia • pelillisuus • 	<ul style="list-style-type: none"> • nettinatiivit 	<ul style="list-style-type: none"> •
Fyysisuus / todellisuus <ul style="list-style-type: none"> • leppoistelu / slow-liike • 		
Uusyhteisöllisyys <ul style="list-style-type: none"> • sosiaalinen pääoma • uusheimoisuus • kollektiivinen identiteetti / yksilö • vuorovaikutteisuus • tapakulttuuri • 	<ul style="list-style-type: none"> • kansalaisyhteiskunta • verkosto-oppiminen • 	<ul style="list-style-type: none"> • sosiaalinen media • wikiversity •
Hyvinvointi / tasa-arvo	<ul style="list-style-type: none"> • riittävät ilmaisutaidot • riittävä kulttuurinen lukutaito • 	<ul style="list-style-type: none"> •
Rakenteet / alueet <ul style="list-style-type: none"> • government / governance • hierarkia / verkosto • metropoli - aluekeskukset - kaupungit - kunnat - globaali maaseutu • 		
Saatavuus / saavutettavuus <ul style="list-style-type: none"> • palvelurakenne • 		
Osallisuus		
Taiteen itseisarvo <ul style="list-style-type: none"> • laatu • vapaus / autonomia • autenttisuus • slow flow • 		
Taiteen uudet muodot / taiteen sisäinen kehitys		
Luova ihminen <ul style="list-style-type: none"> • valmiudet • koulutus 	<ul style="list-style-type: none"> • lastenkulttuuri • 	<ul style="list-style-type: none"> • yleissivistävä koulutus • medialukutaito • valtakunnallinen OPS:

<ul style="list-style-type: none"> • 		<p>taito- ja taideaineet - ilmaisuaineet</p> <ul style="list-style-type: none"> • 11% lapsista taiteen perusopetuksen piirissä - 89% ilman monialaista systemaattista luovuuskasvatusta • eheytetty koulupäivä (yleissivistävä + taiteen perusopetus + iltapäivä-kerhot + kerhotoiminta) • ammattitaitoinen opetus • taiteilijoiden käyttö kouluissa •
<p>Luova työ</p> <ul style="list-style-type: none"> • työn / työsuhteen uudet muodot • yrittäjyys • 	<ul style="list-style-type: none"> • työsuhde - ammatinharjoittajuus - yrittäjyys • työmahdollisuudet / edellytykset • oikeus hinnoitella oma työ • 	<ul style="list-style-type: none"> • apurahat • taiteilijoiden työllistyminen muille sektoreille • lainsäädäntö • verotus • yleishyödyllinen kulttuuriyrittäminen •
<p>Ammattilaisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> • tulonjako • sosiaaliturva • verotus • "normitalkoot" • tekijänoikeudet • 		<ul style="list-style-type: none"> •
<p>Luova pääoma</p> <ul style="list-style-type: none"> • pehmeä teollisuus • aineeton tuotanto • niukkuus resurssina • 	<ul style="list-style-type: none"> • ansaintalogiikka • liiketoimintamallit • 	<ul style="list-style-type: none"> • kulttuurin perustiedot tekniseen, luonnontieteelliseen ja kaupalliseen koulutukseen •
<p>Luova tuote</p> <ul style="list-style-type: none"> • sovellukset 	<ul style="list-style-type: none"> • 	<ul style="list-style-type: none"> •
<p>Maailmankauppa / kauppapolitiikka</p> <ul style="list-style-type: none"> • WTO • normit / sopimukset • vienti / tuonti 		

Muutostrendit	Kulttuurinen moninaisuus	Toimenpiteet
Immateriaalioikeudet <ul style="list-style-type: none"> • tekijänoikeudet • tulojako • reilut sopimukset • fair use • creative commons • copyleft • 		<ul style="list-style-type: none"> • rajoitusten tulkintatavat • työsuhdeolettama •
Kulttuurin kulutus <ul style="list-style-type: none"> • aineeton kulutus • elämyksellisyys / kokemuksellisuus • prosumerismi • uuspauperismi • 		<ul style="list-style-type: none"> • medialukutaito •

7. Tulevaisuusmaisemat

7.1. Taiteen ja kulttuurin eri alojen tulevaisuusmaisemat (noin yksi sivu/taiteen ala)

7.1.1.

7.1.2.

7.1.n....

7.1.2. Taiteen uudet muodot

7.2.1. Art&Science:

- biotaide, biodesign
- taiteen uudet muodot, ulottuvuudet ja skaalat, eettiset skaalat
- hybriditaide
- havaintojen ja hahmotuksen uudet ulottuvuudet, nanotaide...
- yhteisötaide
- taide sosiaalisena mediana

7.2.2.

- yhteisötaide
- sosiaalinen media

7.2.n...

Teknologinen kehitys uuden kulttuurin edellytyksenä - informaatioteknologia, bioteknologia

Ubiikki kulttuurikehitys

- avoimet verkot – open source
- digikulttuuri - wikikulttuuri
- taiteen ja kulttuurin uudet avoimet verkot
- yhteisölliset foorumit
- digiyhteisöt ja virtuaalimaailmat
- virtuaaliyhteisöllisyys (facebook, youtube, twitter, blogit...)
- virtuaaliset osakulttuurit
- virtuaali-identiteetit - avattaret
- virtuaalikulttuurin muodot (peliteollisuus...)
- taiteen ja kulttuurin virtuaalinen levitys ja jakelu
- 3D teatteriverkostot ja aluekehitys?
- digitaaliset oikeudet
- media, yleisradio

8. Linkit ja aineistot